

FRANSIZ DİLİNDƏ “AİLƏ” KONSEPTİNİ TƏCƏSSÜM ETDİRƏN FRAZEOLoji BİRLƏŞMƏLƏR VƏ ATALAR SÖZLƏRİ

Frazeologiya yunanca ‘phrasis’ – ifadə, logos – təlim sözlərindən ibarətdir. Müasir dilçilikdə bu termin iki mənada işlənir: 1) müəyyən bir dildəki frazeoloji vahidlərin hamısı; 2) dilçilik elmində belə vahidlərdən bəhs edən fənnin adı [1, 4-5].

Dilçilik tarxində frazeologizmlərin araşdırılması qədim tarixə malikdir. Frazeologiya haqqında ilk yazılar XVIII əsrə aiddir. Amma frazeologizmlərin təşkilinə çoxsaylı tədqiqat işlərinin həsr edilməsinə baxmayaraq bir sıra problemlər, məsələn, frazeologiya anlayışının və frazeologizmlərin növlərinin və keyfiyyət xarakteristikası kimi məsələlər hələ də öz əksini tapmamışdır. Bəzi mənbələrdə frazeologizmləri ‘dilin canı’, ‘yaddaşı’ və ‘xalq təfəkkürü’ adlandırırlar [2, s.78-80].

Frazeologiyaya iki cür yanaşma var: geniş mənada frazeologiya dedikdə leksikologiyanın xüsusi aspekti və ya sabit birləşmələri öyrənən linqvistikanın müstəqil qolu nəzərdə tutulur; dar mənada isə frazeologiya, frazeoloji birləşmələrin birliyi. Frazeoloji birləşmələrin çoxu öz semantik bütövlüyünə görə xarakterizə olunur, yəni onlar mənasına görə fərqlənirlər. Elə birləşmələr vardır ki onlar sadə sözlərin ekvivalenti (sinonimi) olur. Məsələn: *prendre une décision-décider, faire peur-effrayer, tout le monde-tous* və s. [3, 3].

Sosiologiyada “ailə”ni ən qədim elmlərdən biri kimi nəzərdə tuturlar. Həyat, insanların yaranması yəni, bəşəriyyətin meydana gəlməsi ilə formalaşmış və insanlar arasındakı əlaqələri, uşaqların doğulması ilə yeni-yeni nəsillərin meydana gəlməsindən ibarətdir. Ailə sözünün müxtəlif sosioloji tərifləri vardır ki, bu əlaqələr ailə həyatının müxtəlif aspektlərini formalaşdırır:

1) Ailə - bir birini sevən və ya ümumi bir əcdaddan olan və birlikdə yaşayan insanların birliyi;

2) Ailə - kiçik bir qrup kimi qədim zamanlardan bugünədək ər-arvad, valideyn-uşaq arasındakı əlaqələr sistemidir;

3) Ailə dedikdə “evlilik-valideyinlik-münasibət” kimi əlaqələrlə birləşən insan-

ların fəaliyyəti üstündə qurulan, nəsilin artırılması və həmin insanların qayğısına qalmasını həyata keçirir.

Ailə sosiologiya baxımından evlənmək ya da qohumluq xətti ilə gələn bir həyat birliyi. Ailə sözü Qərbdə əsasən ana-ata və uşaqlar anlayışını verir. Şərq xalqlarında ailə daha çox eyni evdə yaşayan, ya da eyni nəsildən gələn insanların cəminə deyilir.

İnsan ailədə dünyaya gəlir, onun vasitəsilə uşaqların ilkin sosiallaşması və tərbiyə edilməsi başlayır. Həmişinin böyüyə hörmət və qayğı göstərmək vəzifəsi ailədə reallaşır. Ailənin əsası cəmiyyət tərəfindən bu və ya digər formada müəyyən edilmiş kişi ilə qadın arasında nigah ittifaqıdır. Nigah kişi ilə qadın arasında, valideynlərlə uşaqlar arasında münasibətləri qəti müəyyənləşdirir, müəyyən normalara salır, bununla da ona sosial təsisat xarakteri verir. Ailəyə kiçik sosial qrup kimi də baxmaq olar. Ailənin mahiyyəti onun quruluşunda, formalarında, funksiyalarında və bir də ailə üzvlərinin ailədə rolunda ifadə olunur [4].

Fransız dilində olan ailə (famille) sözünün mənşəyi ilə bağlı fikir ayrılıqları mövcuddur. Bəzi müəlliflərin fikrincə bu söz latın dilində olan, *fames («faim»)* sözündən gəldiyini, bəzi müəlliflər *famulus «serviteur»* sözündən gəldiyini qeyd edirlər, bəziləri isə *famille* sözünün *familia* sözündən gəldiyini və onun 4 mənasının olduğunu qeyd edirlər:

Famille

Air de la famille – oxşarlıq.

Arrangement de la famille – barışıq sazişi.

Charges de la famille – asılılıq.

Enfant de famille – a) atalı, analı uşaq b) ailədə sevimli, ərköyün uşaq c) yaxşı ailədən çıxmış uşaq.

Esprit de famille - qohumbazlıq.

La famille nous grimpe - la famille augmente

Fils de famille - yaxşı ailədən çıxmış cavan adam. Par exemple: *C'était presque tous les fils de famille, élevés chez les jésuites et à qui lycéen et petit-fils d'un berger, je ne me pardonnais pas l'affreux sentiment d'envie que leurs manières m'inspireaient.* F. Mauriac, “*Le Noed de vipères*”.

Interieur de famille - ailə həyatı. *Mère de famille* - ailədə ana, evli qadın, evin xanımı.

La mémoire familiale; aïeux et ancêtres – ailə münasibətləri [5].

Le sein de famille - yuva, ailə ocağı.

Soutien de famille - ailə başçısı.

Laver son linge en famille - (**proverbe**) ailədə olan söhbət orda da qalmalıdır.

Il faut laver son linge sale en famille. Par exemple: *Antoine rentra découragé. Un avoué lui avait conseillé, avec ses mines dégoûtées, de laver son linge sale en famille, après s'être habilement informé s'il possédait la somme nécessaire pour soutenir un procès* E.Zola, “*La Fortune de Rougon*”.

Fonder une famille - ailə qurmaq.

Famille brisé par un divorce-boşanmış ailə

Famille littéraire - ziyalı ailə.

Les deux cent famille - varlı, zəngin, güclü ailə.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat:

- 1) Bayramov H.A. “Azərbaycan dili frazeologiyasının əsasları” Bakı, 1978, 174 s.
- 2) Seyidova N. “Frazeologizmlər və onların növləri” - Dil və Ədəbiyyat jurnalı N4, 2012.
- 3) Bally Ş. «Traité de stylistique » Paris, 1951, 264 s.
- 4) Le Dictionnaire de l'Académie française, 1992, 834 s.
- 5) <http://qadin.net/?newsid=15982>